

ASPECTE AXIOLOGICE ȘI DE MENTORAT DIDACTIC LA RELIGIE

Prof. Gudea Mioara Crenguța

REZUMAT

Educația religioasă exercită obiectivele educației axiologice în care profesorul de religie se transformă în mentor și îndrumător al elevilor spre valorile culturale, etice și estetice. Lucrarea de față încearcă să aducă în evidență importanța mentoratului de către profesorul de religie în scopul exercitării obiectivului de a transmite tinerilor elevi o educație bazată pe valorile culturale și religioase.

Cuvinte cheie: axiologie, educația religioasă, mentorat,

ASPECTE AXIOLOGICE ȘI DE MENTORAT ÎN EDUCAȚIA DE AZI – PRECIZĂRI GENERALE

Sorin Cristea consideră că „axiologia educației reprezintă o disciplină integrată în domeniul științelor pedagogice/educației cu un obiect specific de cercetare: valorile pedagogice fundamentale (binele moral, adevărul științei, știința aplicată, frumosul, sănătatea) stabile din punct de vedere psihosocial, care stau la baza activității de formare/ dezvoltare permanentă a personalității umane”¹.

Axiologie pedagogică - direcție nouă în câmpul științelor educației ce rezultă din conexiunea disciplinară a pedagogiei cu axiologia, dar și cu estetica, etica, antropologia etc. Ramură prin excelență filosofică, mai puțin conturată, ar putea avea ca preocupare delimitarea valorilor educaționale deziderabile ale travaliului educației. Ar mai putea avea drept centru de interogație fundamentarea axiologică a finalităților educaționale, a conținutului învățământului, a metodologiei instruirii, a formelor de desfășurare a activităților educative, iar aceasta atât într-o perspectivă descriptivă, cât și normativă².

În ultimele decenii, pedagogia insistă tot mai mult asupra nevoii unei educații de tip axiologic³, înțelegând ca o educație prin și pentru valorile autentice. „Educație în perspectivă axiologică înseamnă a orienta procesul educativ pe traiectele cele mai profitabile sub aspectul eficienței, a identifica sau a exploata momentele didactice privilegiate, a răspunde la toate căutările prin cele mai bune alegeri, [...] a acționa în numele unei ordini de priorități”⁴. Perspectiva axiologică în educație se dovedește cu atât mai necesară, cu cât unele dintre valorile general acceptate de societate au pierdut dimensiunea religioasă care le-a impus, caracterul revelat (uneori aflându-se chiar în contradicție cu valorile religioase) sau apartenența la structuri socio-culturale, cu toate limitele acestora.

Din punct de vedere al axiologiei creștine, *valorile religioase au rol integrator*, de liant între diferite elemente și structuri cărora le imprimă pecetea eternității: „Valorile religioase sunt integrative. Ele integrează, unifică, constituie într-un tot solidar și coerent toate valorile cuprinse de conștiința omului. Prin valorile religioase se înalta arcul de boltă care unește valorile cele mai îndepărtate, adună și adăpostește pe cele mai variate. Un individ poate

---

¹ Sorin Cristea, *Fundamentele științelor educației / Teoria generală a educației*. Editura Litera, București, 2003, p. 27

² Constantin Cucos, *Pedagogie și axiologie*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1995, p. 181.

³ Elena Joița, *Pedagogia. Știința integrativă a educației*, Editura Polirom, Iași, 1999, pp. 40-41.

⁴ Constantin Cucos, *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 1996, p. 181.

cuprinde diferite valori, pe cele mai multe din ele, dar legătura lor unificatoare va lipsi atâta timp cât valoarea religioasă nu li se adaugă”⁵.

Măsura în care valorile religioase sunt integrate în mod explicit sau implicit în cadrul altor structuri axiologice le conferă celor neteologice atributul universalității și al obiectivității.

Valorile promovate prin educația religioasă sunt desprinse și prezintă *întregul* pe care-l formează religia creștină însăși. De-a lungul celor două milenii de istorie, una dintre cele mai mari provocări ce a stat în fața educației religioase a fost legată de nevoia descrierii unui parcurs didactic și religios unitar, corespunzător setului de valori descoperit de Dumnezeu și, totodată, particularizat pentru fiecare dintre participanții la acest demers.

Valorile sunt resorturi care întind ființa spre devenirea ei absolută, înveșnicitoare. Ele emană din iubirea lui Dumnezeu care seduce și atrage permanent ființa spre El. Acestea angrenează într-un joc al iubirii și al rodirii. Ca atribute ale lui Dumnezeu ele sunt deschise existenței omului și vin în întâmpinarea acestuia, ca rod al iubirii. Ele vin să facă transparente rațiunile divine și să rodească (prin acestea) existența⁶.

Jan Amos Comenius consideră că finalitățile educației religioase pot fi atinse doar prin raportarea la modelul oferit de Hristos: Creștinii trebuie să fie formați după exemplul Lui, luminați în spirit, sfinți în sânguința conștiinței și puternici în fapte (fiecare după vocația sa)⁷. Modelul hristic propune postularea iubirii aproapelui drept principiu al acomodării persoanei umane cu valorile supreme, prezentate și evaluate exclusiv de Persoana divină.

Educația fundamentată pe învățătura creștină păstrează elementele defnitorii ale acesteia, care au fost menținute și dezvoltate independent de condițiile sociale sau politice ale perioadelor istorice parcurse în cele două milenii de creștinism. În enumerarea celor mai reprezentative astfel de elemente vom utiliza terminologia educațională actuală⁸: subordonarea față de revelația divină; educația fundamentată pe modelul suprem; educația fundamentată pe iubire; subordonarea educației față de caracterul unic al persoanei umane; necesitatea perfecționării spirituale; valorizarea discipolului; respectarea particularităților de vârstă spirituală⁹ și de vârstă biologică a ucenicilor; caracterul deschis al educației; educația pe tot parcursul vieții; formarea inițială și continuă a educatorilor; educația fundamentată pe intuiție; utilizarea mijloacelor de învățământ; evaluarea continuă a activității; legătura dintre religie și morală; educația prin activități comunitare; educația realizată prin valorile culturii.

PROFESORUL DE RELIGIE – MENTOR SI INDRUMATOR AL ELEVILOR SPRE VALOARILE MORALE ȘI CULTURALE

Profesorul de religie prin misiunea și responsabilitatea duhovnicească pe care o are față de elevi, schimbă viața, caracterele și formează o personalitate puternică în atitudini, gândire și comportament. Afirmație pe care o putem confirma prin spusele profesorului Vasile Timiș : „dimensiunea duhovnicească și educațională a misiunii profesorului de religie rezultă din responsabilitatea și din rolul hotărâtor pe care acesta îl are în transformarea profundă a

---

⁵ Tudor Vianu, *Filozofia culturii și teoria valorilor*, Editura Nemira, București, 1998, p. 117.

⁶ Rareș Schiopu, *Valoarea - dimensiune cultică a ființei umane O încercare de axiologie creștină*, în rev. Studii Teologice, Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”, Sibiu, pp. 227-242

⁷ Jan Amos Comenius, *Didactica magna*, trad. Iosif Antohi, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 43.

⁸ Dorin Opreș, *Dimensiuni creștine ale pedagogiei moderne*, ediția a II-a, Editura Sfântul Mina, Iași, 2010, pp. 84 -113.

⁹ Dorin Opreș, „Aspecte ale relației profesor-elev in educația religioasă”, în: *Altarul Reintregirii*, serie nouă, IX, nr. 1, ianuarie-iunie, 2004, pp. 134-146.

personalității, în formarea deprinderilor și atitudinilor de factură duhovnicească și socio-morală ale elevilor săi”¹⁰.

Dacă privim la abundența cu care mass-media încearcă să schimbe atitudinea tânărului de azi, putem spune că într-o astfel de eră eronată profesorului de religie îi revine rolul de mentor, de iluminator. Prin acest rol profesorul dorește să ghideze mințile tinere spre realitatea valorilor morale, spre adevăr, dreptate, neopurtunism, nefățarnicie și corectitudine.

Așadar, unul din factorii de seamă – poate chiar cel mai important – care contribuie la promovarea educației religioase este profesorul de religie. „Prin personalitatea lui, prin însușirile ce-l caracterizează, profesorul de religie realizează postulatele Bisericii”¹¹, prin el se realizează funcția catehetică a Bisericii. „Slujirea catehetică se integrează în misiunea globală de evanghelizare a lumii și de edificare a comunității creștine”¹², dimensiunea catehetică aparținând ÎNSEȘI ființei Bisericii. Această slujire, după I Cor. 12,28, aparține investiturii divine, făcând parte integrantă din viața primelor comunități creștine. Începutul misiunii învățătoarești îl face însuși Hristos. El învață Biserica Sa în continuare – după cum spunea părintele Stăniloae – „luminând-o cu înțelegerea cuvintelor Lui mântuitoare în contextul fiecărui timp”¹³, făcând-o părtaşă acestei slujiri, îndemnând lăuntric mădularele ei să se învețe unele pe altele. Sfântul Chiril al Alexandriei susține că „cei ce nu au puterea de a înțelege singuri taina lui Hristos se vor împărtași totuși de El, primind ca împreună-lucrători pe cei de aceeași credință”¹⁴.

În activitatea sa, profesorul de religie este într-o tensiune perpetuă; el are particularitățile lui, problemele lui. Atașându-ne de normele și metodologiile moderne de comunicare și predare fără spirit de discernământ, apare pericolul pierderii substanței, a fondului, a specificului mărturisirii creștine. Este imperios necesară vigilența, trezvia minții, pentru a rămâne fideli învățaturii Bisericii. În acest sens, Părintele profesor Sebastian Șebu sublinia faptul că metodele și mijloacele de învățământ trebuie „să fie ilustrate prin exemple luate din Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiție, cuvinte ale scriitorilor bisericești și ale părinților duhovnicești contemporani”¹⁵.

Profesorul de religie se situează între universitate și școală, între *poesis* și *praxis*, între *mentor* (profesorul universitar) și *ucenic* (elevul). Activitatea și rezultatele profesorului de religie în școala lui constituie un mod de autoevaluare pentru profesorii săi din facultate. Finalitățile cercetării universitare nu sunt cuantificate doar prin notele obținute de către studentul teolog la examenul de licență, ci și prin rezultatele obținute de el ca profesor de religie.

În același timp, profesorul de religie este el însuși mentor și ucenic în școala lui. Este mentor deoarece menirea lui este aceea de a forma caractere religios-morale, de a forma opinii. Totodată, el va urmări flexibilizarea și fluidizarea canalelor și a fluxului de informație pe orizontală și pe verticală între religie și alte discipline ale procesului de învățământ. Perspectiva istorică asupra relației dintre educație și religie conduce la concluzia că misiunea școlii și misiunea Bisericii nu se exclud, ci sunt interdependente, se stimulează reciproc, tinzând să interfereze și în vremea noastră.

Alături de educația tehnică și civică, este necesară educația religioasă și culturală. Obiectivul acestei interferențe este de a-i ajuta pe tineri să se orienteze în lumea valorilor materiale și spirituale, să lupte împotriva dezumanizării oamenilor și totodată să facă din

¹⁰ Vasile Timiș, *Religia în școală – valențe ecleziologice, educaționale și sociale...*, p. 20

¹¹ Dumitru Călugăr, „Catehetul”, în *Îndrumări metodologice și didactice*, Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1990, p. 65.

¹² Vasile Timiș, *Religia în școală – valențe ecleziologice, educaționale și sociale...*, p. 20.

¹³ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol II, Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, p. 152.

¹⁴ *Ibidem*, p. 153.

¹⁵ Sebastian Șebu, Monica Opreș, Dorin Opreș, *Metodica predării religiei...*, p.14.

valorile spirituale și culturale priorități ale vieții lor. Suntem conștienți de faptul că “propovăduirea harului mântuitor conduce pe oameni la participarea în comuniunea cu Dumnezeu”¹⁶. O educație a tineretului ruptă de spiritul Evangheliei este o educație care nu va avea finalitate. Educația dirijată de repere ideologice ateiste se întoarce împotriva omului; exemple sunt suficiente în acest caz. În egală măsură profesorii de religie pot participa la elaborarea unor materiale informative și pot observa oportunitățile de colaborare cu mass-media. Pot fi implicați și părinții în rezolvarea nevoilor spirituale ale copiilor. În cadrul procesului de învățământ, identificarea problemelor cu care se confruntă elevii constituie o etapă valoroasă.

Prin catedrele de religie din școli, este facilitată întărirea legăturii dintre Școală și Biserică. Biserica își aduce mesajul său în favorizarea climatului școlar. Este de dorit ca profesorii de religie să fie aduși în centrul vieții parohiale, iar parohii să-și cunoască într-o mai bună măsură profesorii de religie care activează pe raza parohiei lor.

Așadar, misiunea noastră comună va avea finalitate în măsura în care se va realiza prin lumina și iubirea lui Hristos. Creștinul autentic este omul iubirii și trăirii evanghelice, al iubirii ce năzuiește mereu spre autodepășire. Cunoașterea creștină este un act de iubire, o iubire de natură etică, dar mai ales existențială. Prin întoarcerea către teologia patristică putem evidenția faptul că Dumnezeu rămâne transcendent după ființa Sa, dar totodată Se face prezent în imanența creației, prin lumina Sa necreată împărțită de Duhul Sfânt.

CONCLUZII

Idealul educativ, văzut ca tip deziderabil de personalitate, ca model comandat de societate, se trece prin scopuri și obiective derivate. Acestea au un fundament axiologic, caracteristică ce influențează raportul lor cu celelalte componente ale procesului de învățământ, inclusiv relația dintre profesor și elev. De aceea, contează la ce se raportează profesorii în demersul de formare și dezvoltare profesională.

Atât profesorul de religie, cât și ceilalți profesori trebuie să identifice principalele valori pe care elevii le prețuiesc, care sunt semnificative pentru ei, în societatea actuală. Grila de valori este mereu în schimbare, valorilor-cadru, general-umane adăugându-li-se mereu altele, cu valoarea particulară sau care țin de o anumită epocă istorică ori sunt specifice unei națiuni, comunități. Considerăm că identificarea unor adevărate repere, găsirea unor modele autentice sunt importante atât pentru evoluția tinerilor, cât, mai ales pentru orientarea demersului de profesionalizare a cadrelor didactice.

---

¹⁶ Nicolae Dura, *Propovăduirea și Sfintele Taine*, Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, p. 182.